

De Commissie-Donner en de weg naar Oss

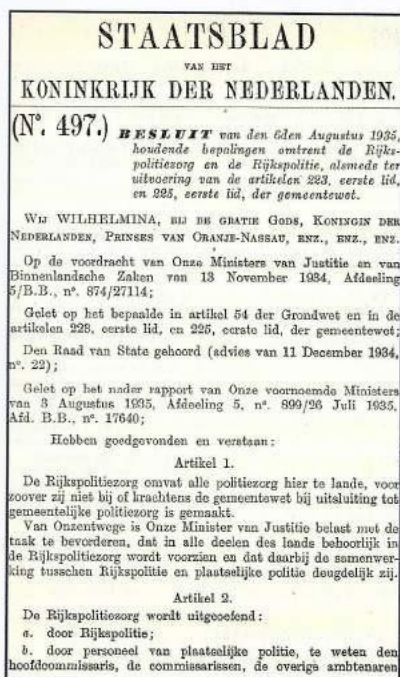
Reeks artikelen over de geschiedenis van het Wapen, deel XI

Door dr. J.P.E.G.Smeets

In de lente van 1935 werd de Commissie-Donner een feit. De oud-minister van Justitie kreeg van de ministers van Justitie en Oorlog een tweeledige opdracht. Allereerst moest hij onderzoeken, hoe het beste zou kunnen worden gekomen tot een functionele taakverdeling tussen de Koninklijke Marechaussee en de Rijksveldwacht. Dit alles in afwachting van de formatie van één rijkspolitiekorps. Ten tweede moest Donner bezien hoe een betere samenwerking tussen de beide (rijks)politiekorpsen kon worden verkregen met het oog op een toekomstige samenvoeging.

De installatie van de Commissie-Donner deed de alarmbellen op verschillende plaatsen rinkelen. Binnen de leiding van de Rijksveldwacht en de Koninklijke Marechaussee vroeg men zich direct af welke consequenties dit alles kon hebben. Het was onvermijdelijk dat er een keuze zou moeten worden gemaakt tussen het gendarmeriekorps en de burgerlijke Rijksveldwacht. Binnen de Koninklijke Marechaussee was men er in het geheel niets gerust op. Daar stond het wel vast dat de voorkeur van Justitie uit zou gaan naar de eigen Rijksveldwacht en dat de Koninklijke Marechaussee het onderspit zou delven. Binnen het Wapen begon men zich grote zorgen te maken over de toekomst en het mogelijke voortbestaan.

Deze gevoelens bleven voor de Commissie-Donner niet verborgen. Donner waarschuwde de minister van Justitie voor mogelijke obstructie van de kant van de Marechaussee en stelde voor om de Koninklijke Marechaussee en de Rijksveldwacht onder een gezamenlijke korpschef te brengen. Die benoeming moest vóór 1 november 1936 rond zijn, dit was de datum waarop de Inspecteur van de Koninklijke Marechaussee met pensioen zou gaan.

Meer en meer kregen de kranten lucht van de plannen binnen het Ministerie van Justitie. Dit leidde ertoe dat de her-nieuwde problemen rond het rijkspolitie-bestel een discussiepunt vormden in de publieke arena. Zoals zovaak begon een loopgravenoorlog tussen voor- en tegenstanders van de Marechaussee en de Rijksveldwacht. De toon van de discussie werd allengs scherper en er werd niet geschroomd om met modder te gooien.

Het Ministerie van Oorlog begon steeds meer in te zien dat het zich zand in de ogen had laten strooien door Justitie. Dat laatste departement was er op uit om de Koninklijke Marechaussee met onderhandse methoden aan het Ministerie van Oorlog te ontfutselen. Bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken waren er ook grote bezwaren tegen de manier van handelen van Justitie. De zeggen-

schap van burgemeesters en commissarissen der Koningin werd door het Rijkspolitiebesluit 1935 ondergraven, een ontwikkeling die dit ministerie niet met lede ogen wilde aanzien. Binnenlandse Zaken werd nu een belangrijke bondgenoot voor Oorlog én de Koninklijke Marechaussee om de opmars van het Ministerie van Justitie te dwarsbomen. De rijen sloten zich en voor de Commissie-Donner werd het nu erg moeilijk een advies uit te brengen dat nadelig zou uitvallen voor de Koninklijke Marechaussee.

Hoe nu uit deze patstelling te komen? In 1938 tekende zich, de affaire-Oss was toen in volle gang, een mogelijk compromis af. De verschillende partijen overwogen de Koninklijke Marechaussee en de Rijksveldwacht een duidelijk afgebakend geografisch territorium toe te wijzen zodat de korpsen niet meer in elkanders vaarwater zouden komen. Grofweg behelsde het plan dat de Marechaussee een brede strook langs de oost- en de zuidgrens kreeg en de Rijksveldwacht meer in het achterland zou gaan opereren. Een samenvoeging van de beide rijkspolitiekorpsen leek daarmee voorlopig van de baan. Het probleem was echter dat de verhoudingen tussen de verschillende partijen nog verder waren verslechterd en een oplossing van het rijkspolitievraagstuk verder weg was dan ooit. Justitie had een gevoelig gezichtsverlies geleden dat niet snel vergeten zou worden. Dit departement had met het Rijkspolitiebesluit slechts een Pyrrusoverwinning geboekt. Het was nu wachten op de volgende ronde in het gevecht. Een nieuwe kans zou zich na de Tweede Wereldoorlog voordoen toen Justitie het voor elkaar kreeg het korps Rijkspolitie op te richten en de Koninklijke Marechaussee buiten spel te zetten.